

Bijlagen bij Programma Duurzaamheid Gemeente Drimmelen

Februari 2021

Colofon

In opdracht van

Gemeente Drimmelen
Contactpersoon: Kendra van der Spek, projectleider/beleidsmedewerker Gemeente Drimmelen
kvanderspek@drimmelen.nl
0162-690227

Opgesteld door

SME
Jurgen Broeders, adviseur beleid & proces
broeders@sme.nl
030-6358900

Made/Utrecht, februari 2021

Foto: gemeente Drimmelen

Inhoud

Bijlage 1: Kaders Programma Duurzaamheid 4

1. Algemeen 4

2. Energietransitie 4

3. Duurzame en circulaire economie 6

4. Klimaatadaptatie 7

5. Natuur en biodiversiteit 7

6. Duurzame mobiliteit 8

Bijlage 2: participatierondes Omgevingsvisie 11

Verslag Digibijeenkomst buitengebied Drimmelen (19 mei 2020) 11

Verslag Digibijeenkomst kernen Drimmelen (25 mei 2020) 13

Bijlage 3: Gebruikte afkortingen 16

Bijlage 1: Kaders Programma Duurzaamheid

Het programma Duurzaamheid Drimmelen is opgesteld binnen de volgende (inter)nationale, regionale en lokale kaders.

1. Algemeen

Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties

Het begrip 'duurzame ontwikkeling' is in 2015 door de Verenigde Naties vertaald naar zeventien wereldwijde hoofddoelen, de Sustainable Development Goals (SDG's) voor 2030. Deze doelen zijn een globaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. De SDG's bevatten zowel doelstellingen ten aanzien van het klimaat, de economie, de sociale voorzieningen en welzijn, ecologie en biodiversiteit, inclusieve samenleving welke bijdrage aan 'people, planet, prospherity, peace en partnerschip'.

Klimaatakkoord Parijs

De doelstelling in het Klimaatakkoord van Parijs is het beperken van de opwarming van de aarde tot ruim onder 2 graden Celsius, met een duidelijk zicht op 1,5 graden Celsius.

Omgevingswet

Momenteel is de invoering van de Omgevingswet in voorbereiding waarbij plannen in de fysieke leefomgeving participatief en in samenhang tot stand te komen. De ruimtelijke implicaties op het gebied van duurzaamheid worden in Omgevingsvisie geborgd.

Coalitieakkoord Een mooi en gezond Drimmelen (2018-2022)

Coalitieakkoord van de gemeente Drimmelen voor de raadsperiode 2018 – 2022.

Toekomstvisie

Wat voor een gemeente wil Drimmelen zijn rond het jaar 2040? En wat moet daarvoor gebeuren? We willen graag een aantrekkelijke gemeente zijn én blijven voor (toekomstige) inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Hoe dat er uit ziet is vastgelegd in de Toekomstvisie.

Concept-Omgevinsgvisie

In de Omgevingsvisie wordt vastgelegd hoe de fysieke omgeving van gemeente Drimmelen er in 2040 uit komt te zien.

2. Energietransitie

Nationaal Energieakkoord (2013)

In het Nationaal Energieakkoord (2013) zijn landelijke afspraken gemaakt over energiebesparing en duurzame energieopwekking:

- 1,5% energiebesparing per jaar;
- 14% hernieuwbare energie in 2020 en 16% hernieuwbare energie in 2023.

Klimaatakkoord Parijs (2015)

Hierin is de ambitie vastgelegd om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden ten opzichte van het pre-industriële niveau, met het streven naar een maximale temperatuurstijging van 1,5 graad.

Europese Energie & Klimaatdoelstellingen

Voor 2030 zijn de Europese doelstellingen om de CO_2 uitstoot te verminderen met 40%, van de verbruikte energie 32% hernieuwbaar te hebben, en 32,5% efficiënter met energie om te gaan (besparen). Op 12 december 2019 bekrachtigde de Europese Raad de doelstelling van een klimaatneutrale EU in 2050. Iedere lidstaat (dus ook Nederland) draagt met eigen nationale doelen bij aan deze Europese doelstellingen.

Klimaatwet (2019)

De Klimaatwet borgt de Nederlandse klimaatambities op de lange termijn. De doelstellingen uit de Klimaatwet zijn:

- Nederland moet in 2050 de uitstoot van CO_2 met 95% gereduceerd hebben ten opzichte van 1990
- 49% van deze reductie moet in 2030 moet zijn gerealiseerd
- In 2050 is de elektriciteitsproductie 100% CO_2-neutraal

Klimaatakkoord (2019)

Doelstelling van het Klimaatakkoord is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen met 49% in 2030. Gemeenten (en regio's) hebben een belangrijke regierol in de uitvoering van het Klimaatakkoord bij de volgende thema's:

- Gebouwde Omgeving: o.a. energiebesparing en transitie naar aardgasloze wijken in 2050.
- Elektriciteit: met name opwek van duurzame energie op land.
- Opstellen van Regionale Energie Strategieën en Transitievisie Warmte.

Regelgeving voor bedrijven en kantoorgebouwen

- Vanuit het Activiteitenbesluit Wet milieubeheer geldt een energiebesparingsplicht voor bedrijven en instellingen die meer dan 50.000 kWh elektriciteit of 25.000 m^3 aardgas(equivalent) per jaar gebruiken. Dit houdt de verplichting in om alle energiebesparende maatregelen te treffen die zich binnen vijf jaar terugverdienen.
- Bouwbesluit: kantoren groter dan 100 m^2 moeten vanaf 2023 minimaal energielabel C hebben.
- Utiliteitsgebouwen (overheidsgebouwen al vanaf 2019) en woningen die na 2020 worden opgeleverd moeten bijna energieneutraal zijn: Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG).

Omgevingsvisie Noord-Brabant

Ambities op het gebied van de energietransitie:

- Doelstelling 2050: 100% duurzame energie, grotendeels afkomstig uit Noord-Brabant
- Doelstelling 2030: ten minste 50% reductie van broeikasgassen ten opzichte van de uitstoot in 1990 en ten minste 50% duurzame energie

Regionale energiestrategie (RES)
Voor het opstellen van de Regionale Energiestrategie valt de gemeente Drimmelen onder de regio West-Brabant.

Woonvisie 2017-2021 gemeente Drimmelen
De Woonvisie 2017-2021 is het woonkompas voor de gemeente Drimmelen, mede gebaseerd op de gemeentelijke Structuurvisie 2033 (27 februari 2014). In de Woonvisie van de gemeente is bijvoorbeeld opgenomen dat we streven naar gemiddeld energielabel B voor alle woningen in de gemeente.

Beleidskader grootschalige zonnevelden
Op 28 februari 2019 heeft de gemeenteraad van Drimmelen het Beleidskader grootschalige zonnevelden d.d. 13 september 2018 gewijzigd en vastgesteld.

Beleidsplan openbare verlichting 2015-2019
De missie voor de openbare verlichting in de gemeente Drimmelen is om tot een duurzaam areaal openbare verlichting te komen, met als doel het bieden van een veilige omgeving voor de burger voor de lange termijn, tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.

3. Duurzame en circulaire economie

Landelijk Afvalbeheerplan 2017-2029 (LAP3) en Uitvoeringsprogramma VANG (Van Afval Naar Grondstof)
Hierin zijn de volgende doelstellingen opgenomen:

- reductie hoeveelheid restafval naar maximaal 100 kg per inwoner per jaar in 2020, en maximaal 30 kg per inwoner per jaar in 2025.
- verhogen van het (huishoudelijk) afvalscheidingspercentage naar 75% in 2020 (en uiteindelijk richting de 100%).

Nederland Circulair 2050 & Grondstoffen-akkoord
In het Rijksbrede programma Nederland Circulair 2050 en het daaraan gekoppelde Grondstoffen-akkoord is aangegeven dat Nederland in het jaar 2050 circulair moet zijn. De ambitie hierbij is om in 2030 50% minder primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen) te gebruiken.

Rijks Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023
In het Rijks Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023 zijn vijf prioritaire ketens benoemd: 'biomassa en voedsel', 'kunststoffen', 'maakindustrie', 'bouw' en 'consumptiegoederen'.
Circulair inkopen is één van de instrumenten die worden ingezet om een circulaire economie te bereiken. Er is een aantal 'actielijnen' benoemd waarin bepaalde inkoopaspecten worden uitgediept.

Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022
Gemeenten kunnen vanuit deze raamovereenkomst jaarlijks een vergoeding ontvangen voor de extra inzet op preventie en aanpak van zwerfafval.

Omgevingsvisie Noord-Brabant
Ambities voor een duurzame en circulaire economie zijn:

- Doel 2050: Producten, materialen en grondstoffen worden op alle onderdelen van de Brabantse economie in verregaande mate hergebruikt. Niet hernieuwbare hulpbronnen worden behouden.
- Doel 2030: We werken aan een circulaire economie door duurzamer om te gaan met de beschikbare grondstoffen en natuurlijke bronnen. We verminderen daartoe samen met maatschappelijke partners het gebruik van niet vernieuwbare grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen) volgens de landelijke afspraken met 50%.

Beleidsplan inzameling huishoudelijke afvalstoffen Drimmelen 2016-202

Dit beleidsplan schetst de strategische koers en beleidskeuzes van de gemeente Drimmelen voor de periode 2016-2020.

4. Klimaatadaptatie

Nationaal Deltaprogramma (2015) en Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

In het Deltaprogramma 2015 zijn de nationale Deltabeslissingen opgenomen: in 2050 is Nederland zo klimaatbestendig als mogelijk ingericht. In de deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie is vastgelegd dat 'klimaatbestendig en waterrobuust inrichten uiterlijk in 2020 onderdeel is van het beleid en handelen' van onder andere overheden in Nederland.
Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie bevat maatregelen om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust te maken. Een van de punten uit het Deltaplan is dat gemeenten een risicodialoog voeren en een klimaatadaptatiestrategie opstellen.

Nationale Klimaatadaptatiestrategie (2016)

De Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS, 2016) is het Nederlandse antwoord op de oproep van de Europese Commissie om uiterlijk in 2017 een klimaatadaptatiestrategie vast te stellen. De NAS brengt in vier schema's – warmer, natter, droger en zeespiegelstijging – de effecten van klimaatverandering voor verschillende sectoren in beeld.

Omgevingsvisie Noord-Brabant

De doelstellingen voor klimaatadaptatie:

- 2050: Brabant is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht
- 2030: Brabant handelt al sinds 2020 klimaatbestendig en waterrobuust; in 2030 zijn de eerste grote gebiedsopgaven daartoe al gerealiseerd.

Water- en Rioleringsplan Drimmelen 2018-2022

In dit WRP geeft de gemeente Drimmelen onder meer weer hoe zij invulling geeft aan haar zorgplichten voor de betreffende waterstromen.

5. Natuur en biodiversiteit

Verdrag inzake Biologische Diversiteit

Het Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro is een internationaal verdrag dat de deelnemende landen en de Europese Unie verplicht om de biodiversiteit te beschermen.

Vogel- en Habitatrichtlijn

De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn vormen het Europese kader voor bescherming van biodiversiteit in de Europese Unie. Ze schrijven voor dat lidstaten beschermingszones aanwijzen ten behoeve van het Europese Natura 2000-netwerk,het netwerk van beschermde natuurgebieden. Nederland heeft de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd in de wetgeving.

Wet Natuurbescherming (2017)

Deze wet verplicht iedereen zorg te dragen voor alle (inheemse) planten en dieren in Nederland. De Wet Natuurbescherming beschermt Natura 2000-gebieden. In (naar verwachting) 2022 gaat de Wet natuurbescherming op in de Omgevingswet. Daarmee biedt de Omgevingswet straks mogelijkheden om regels te stellen en maatregelen te treffen voor de bescherming van de natuur.

Wet milieubeheer

De Wet milieubeheer (Wm) is de belangrijkste milieuwet en bepaalt welk wettelijk gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen. Nog niet alle milieuwetten zijn in de Wet milieubeheer ondergebracht. De belangrijkste 'losse' wetten zijn: de Wet Geluidhinder, de Waterwet, de Wet bodembescherming en de Meststoffenwet. Deze wetten zullen net zoals de Wet natuurbescherming en de Wet milieubeheer opgenomen worden in de Omgevingswet.

Nederland Natuurpositief (2019)

In de natuurambitie ‘Nederland Natuurpositief’ beschrijft het kabinet in grote lijnen het natuurbeleid voor de komende jaren, tot 2025. Een belangrijke omslag in het denken daarin is: natuur hoort midden in de samenleving thuis en niet enkel in beschermde natuurgebieden.

Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden verbiedt sinds 31 maart 2016 de professionele toepassing van gewasbeschermingsmiddelen op verhardingen en met ingang van 1 november 2017 voor overig openbaar groen.

Integraal groenbeleidsplan 2017-2026

Het groenbeleidsplan 'Groen leeft en verbindt' is de nota voor alle groenplannen. Hierin heeft zowel biodiversiteit als duurzaamheid een belangrijke plek. Voorgesteld wordt o.a. om te gaan werken met een waardevolle bomenkaart, te stoppen met klepelen en de bermen waar mogelijk ecologisch te beheren. Bij het groenonderhoud wordt voorgesteld om mede op basis van burgertevredenheid te gaan werken.

Visie Biodiversiteit in een duurzaam Drimmelen en uitvoeringsprogramma 2020-2021

In de Visie zijn de volgende doelstellingen opgenomen:

- Vergroten en kwalitatief verbeteren van ecologische verbindingen
- Vergroten bewustwording, betrokkenheid en participatie

6. Duurzame mobiliteit

Klimaatakkoord (2019)

Op 28 juni 2019 is het Ontwerp Klimaatakkoord door het Kabinet gepresenteerd. Het grote doel van het Klimaatakkoord is 49% minder CO_2-uitstoot in 2030 en aardgasloos in 2050. In het Klimaatakkoord

worden maatregelen voorgesteld aan de hand van vijf thema's. Voor het thema Mobiliteit is de volgende voor gemeenten relevante afspraken gemaakt:

- Duurzame inkoop eigen wagenpark (lichte voertuigen emissieloos in 2030, zware voertuigen zoveel mogelijk emissieloos in 2030)
- Duurzame inkoop doelgroepenvervoer (zoveel mogelijk emissieloos in 2025, uiterlijk in 2030 zonder emissies)
- emissieloos vervoer uiterlijk in 2030 als voorwaarde bij inkoop van opdrachten.

Nationale Agenda laadinfrastructuur

In de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL), onder deel van het Klimaatakkoord, zijn afspraken gemaakt over de uitrol van publieke laadinfrastructuur.

- Gemeenten stellen eind 2020 (bij voorkeur in regionaal verband) een integrale visie op laadinfrastructuur vast.
- Gemeenten en regio's borgen (de voorbereiding op) de uitrol van laadinfrastructuur in de Regionale Energiestrategie (RES), de omgevingsvisie en het omgevingsplan.
- Regio's of individuele gemeenten stellen uiterlijk 2020 plaatsingsbeleid vast voor publieke laadinfrastructuur.
- De gemeenten en provincies wijzen geschikte locaties aan voor snellaadinfrastructuur in binnenstedelijk gebied en langs provinciale wegen.
- Gemeenten en regio's maken in bestaande en nieuwe samenwerkingsovereenkomsten met bedrijven aanvullende afspraken over de laadinfrastructuur voor bedrijventerreinen.

Omgevingsvisie Noord-Brabant

De Omgevingsvisie bevat de volgende doelstellingen voor duurzame mobiliteit:

- 2050: alleen nog zero-emissievervoer en alleen gebruik van hernieuwbare energiebronnen.
- In 2025 rijden Brabantse bussen met zero-emissievoertuigen.

Regiovisie Duurzame Mobiliteit West-Brabant

Deze agenda moet de regio duurzaam multimodaal bereikbaar maken en houden.

Visie Gedeelde mobiliteit is maatwerk, Provincie Noord-Brabant

Deze visie speelt in op de opkomst van mobiliteit als dienst en de nieuwe technieken die het mogelijk maken om eenvoudiger, anders en flexibel te reizen.

Visie Fiets in de Versnelling, Provincie Noord-Brabant

Hierin zijn de ambities zijn vastgelegd om snelfietsroutes aan te leggen en meer mensen te verleiden de fiets te pakken in plaats van de auto.

bestuursakkoord Zero Emissie doelgroepenvervoer 2025

Ondertekening van het bestuursakkoord betekent dat de gemeente zich verbindt aan de ambitie van volledig zero emissie doelgroepenvervoer vanaf 2025.

Beleidsplan Verkeer en Vervoer Gemeente Drimmelen 2018 – 2028

Het beleidsplan bevat ambities op het gebied van duurzame mobiliteit: minder verplaatsingen, schonere verplaatsingen, zuinigere verplaatsingen en langzaam verkeer. Dat betekent bijvoorbeeld: kiezen voor emissieloze voertuigen voor het eigen wagenpark van de gemeente bij vervanging.

Bijlage 2: participatierondes Omgevingsvisie

Voor het opstellen van het programma Duurzaamheid is aangesloten bij de participatierondes die de gemeente georganiseerd heeft voor de Omgevingsvisie. In deze bijlage zijn de verslagen van de twee digitale bijeenkomsten opgenomen. De inbreng die inwoners, organisaties en ondernemers tijdens die bijeenkomsten hebben geleverd, is hierin samengevat. De inbreng is niet alleen gebruikt voor de Omgevingsvisie, maar ook voor dit programma Duurzaamheid.

Verslag Digibijeenkomst buitengebied Drimmelen (19 mei 2020)

Op dinsdagavond 19 mei 2020 kwamen inwoners en ondernemers bijeen in een digitale bijeenkomst voor de omgevingsvisie van de gemeente Drimmelen. Zij spraken mee over de thema's 'Wonen en werken', 'Landbouw, toerisme, recreatie en ondernemen', 'Te droog, te warm en te nat' en 'Natuur'. Hoe gaan we nu en in de toekomst om met klimaatverandering? In deze bijeenkomst stond het buitengebied centraal.

Wonen en werken in het buitengebied

- De deelnemende inwoners hebben liever geen nieuwbouw in het buitengebied. Echter zorgt het pertinent uitsluiten hiervan in het buitengebied voor een moeilijke situatie in de vraag vanuit de nieuwe generatie starters.
- De wens is dat de eventueel beoogde nieuwbouw in het buitengebied tenminste past bij de huidige bouw en de leefbaarheid behouden moet worden. De deelnemers hebben aangegeven bang te zijn voor identiteit- en sfeerloze bouw dat niet in de omgeving past.
- Inwoners willen bij voorkeur individueel hun woningen in het buitengebied verduurzamen. De (financiële of praktische) ondersteuning hierbij kan wel gefaciliteerd worden vanuit de gemeente. De deelnemers willen in elk geval voorkomen dat er geen keuzevrijheid is, waardoor individuele verduurzaming op het eerste oog aantrekkelijker is.
- De deelnemers hebben aangegeven het nut in te zien van nieuwe woonvormen. Hierbij wordt in eerste instantie gedacht aan tiny houses (in het kader van mantelzorg) en aan woningen voor arbeidsmigranten.
- Reizen met het OV wordt door de inwoners van het buitengebied niet als storend gezien, zij hebben bij de koop van hun huis hier destijds vaak bewust voor gekozen en zijn dus als het ware akkoord gegaan met de beperkte vormen van vervoersmiddelen. Voor de ondernemers is dit een ander verhaal: zij zijn vaak gewezen op het buitengebied, maar wensen voor hun stagiaires en jonge werknemers wel een verbeterde verbinding omdat zij hier afhankelijk van zijn.

Landbouw, toerisme, recreatie en ondernemen

- Een goede balans tussen landbouw, toerisme en recreatie is volgens de ondernemers van het buitengebied heel belangrijk. Het te veel toevoegen van recreatie gaat ten koste van de eigenheid van het gebied.
- Diversiteit van functies in het buitengebied is van belang, want dat maakt het interessant voor toeristen, maar ook voor eigen inwoners.

- Bijzondere plekken ('pareltjes') mogen volgens de deelnemers meer verbonden zijn met elkaar. Denkend aan een groene long met aangeklede paden en paddenpoelen. Dit creëert een totaalbeleving, waar de inwoners van Drimmelen op zoek naar zijn.
- Er moet volgens de deelnemers goed gekeken worden naar de belastbaarheid en beleefbaarheid van het buitengebied. Gewaakt moet worden voor een overschrijding van een limiet.
- Toeristenbelasting heffen in de gemeente vinden de deelnemers zeker een optie, in de ruil voor meer verblijfsrecreatie. Het hebben van overnachtingsplekken en leuke terrassen wordt gemist in en rondom de gehele gemeente
- De kwaliteit van de fiets- en wandelverbindingen in het buitengebied is niet goed genoeg om het toerisme te bedienen en moet volgens de deelnemers verbeterd worden
- Het motto van vele deelnemers is: "De Biesbosch voor álles". Er moet met zorg mee worden omgegaan en beschermen wat we hebben. Het is en blijft een trekpleister en daar moet de gemeente naar handelen, eenmaal kapot is het niet meer te repareren.

Te droog, te warm en te nat (klimaatverandering)

- Alle deelnemers zijn zich bewust van de klimaatverandering en vinden dat zij er samen met de gemeente collectief aan moeten werken om dit voor een klein gedeelte te kunnen aanpakken.
- Ondernemers en inwoners in het buitengebied zijn bereid om zich aan te passen (bijvoorbeeld door minder te sproeien, etc.). Zij denken dat winst voornamelijk te behalen valt bij bewustwording creëeren en faciliteren in ideeën. Sommige inwoners hebben namelijk geen idee waar zij moeten beginnen.
- De wens vanuit de bewoners is stellig om (nog) geen zonneparken aan te leggen, dit vinden zij zonde van de kostbare landbouwgrond. Zij willen liever zien dat er eerst gezorgd wordt voor het bereik van een maximum aan zonnecellen op daken.
- Biomassa is volgens de inwoners en ondernemers in het buitengebied geen alternatief. Wellicht biedt meer bewustwording creëren en laten zien wat hier de voordelen van zijn om de inwoners en ondernemers te overtuigen mogelijkheden.
- Inwoners in het buitengebied zijn bereidwillig, een deel (ongeveer 50%) van de inwoners en ondernemers zijn onder anderen bereid hun kruipruimte beschikbaar te stellen voor weersextremen zolang het rotvrij blijft. Het implementeren van een dubbele riolering zien de deelnemers in beginsel als nuttige bijdrage, maar er moet preventief worden voorkomen dat dit problemen oplevert vanuit de kernen in het buitengebied.
- De buffering van water wordt door de deelnemers breed gedragen en kan volgens de deelnemers met de volgende maatregelen in het buitengebied worden gefaciliteerd: het aanleggen van poelen en ruimte voor de rivier creëren (meanderen).
- Hoewel het buitengebied vele malen groener is dan de kernen, is dit ook deels aan de orde in het buitengebied. Ook in het buitengebied moet groen vanaf nu altijd het uitgangspunt en redenering moet zijn bij inrichting of reconstructie. Dit komt nu namelijk vaak als laatste, indien er plek is naast o.a. woningen, bedrijven en wegen. Naast de positieve invloed op hittestress en waterberging, kan groen ook positief bijdragen aan de biodiversiteit in het buitengebied.

Natuur

- Er heerst angst bij de ondernemers in het buitengebied bij het woord 'natuur'. Zij voelen zich eerder belemmerd in plaats van dat het wat oplevert. Veel bedrijven willen medewerking verlenen, maar hebben het gevoel dat het nadelig kan uitpakken. De medewerking zou (zichtbaar) beloond moeten worden.

- Volgens de deelnemers is het minste waar de gemeente mee kan beginnen: het verbinden van de groenstroken, wegbermen en linten .
- Er liggen volgens de inwoners en ondernemers kansen bij:
  - verlichting aanpassen, ander type verlichting, alleen waar het nodig is verlichten (nachtdieren worden beïnvloed en/of geschaad);
  - het verbinden van de groenstroken, wegbermen en linten ;
  - koppelen van opgaven klimaat aan natuurontwikkeling, bijvoorbeeld: grond aankopen om waterberging in te richten rondom de dorpen;
  - meer combinaties tussen landbouw, natuur, landschap en maatschappelijke activiteiten (bijvoorbeeld: het voedselbos);
  - samenwerking zoeken met partijen buiten de gemeente, onder anderen het ontwikkelen van agrarische natuur met grondeigenaren en/of agrarische ondernemers;
  - meer samen doen tussen particulieren: 'beherenboeren' = samen zorgen voor de grond die agrarisch bewerkt wordt en de producten zijn een opbrengst.

Verslag Digibijeenkomst kernen Drimmelen (25 mei 2020)

Op maandagavond 25 mei 2020 kwamen bewoners en ondernemers bijeen in een digitale bijeenkomst voor de omgevingsvisie van de gemeente Drimmelen. Zij schoven digitaal aan bij twee van de vier thema's 'Wonen en werken', 'Toerisme, recreatie en ondernemen', 'Te droog, te warm en te nat' en 'Mijn Buurt'. In deze bijeenkomst stonden de kernen centraal.

Wonen en werken in de dorpen

- Er is volgens de deelnemende inwoners in alle kernen weinig (opmerkelijke) leegstand. Hier zijn zij blij mee en hopen dat dit zo blijft. Zichtbare leegstaande panden en verdwijnen van voorzieningen blijft een voelbare angst onder inwoners.
- In verschillende kernen leeft de wens voor een bruisende kern. In Made zijn zij van mening dat er een nieuw centrum achter de kerk in de Marktstraat moet komen. Deelnemers deze avond zijn van mening dat dit goed doet aan de levendigheid van de dorpskern(en).
- Er is niet één dorpskern waar de deelnemers specifiek meer woningbouw willen hebben, het liefst zien zij dit verspreid over alle kernen. Zo komt er relatief niet te veel inbreiding/verdichting bij. Dat is niet wenselijk voor de leefbaarheid en de landelijke uitstraling van de dorpskernen.
- Nieuwe inwoners van buitenaf moeten volgens de deelnemende inwoners welkom zijn. Toch zien zij liever een lichte focus op de 'eigen' jongeren, starters en bestaande inwoners, zodat zij niet wegtrekken. Daarnaast is dit goed voor het behoud van de identiteit van de betreffende dorpskern.
- Nieuwe voorzieningen worden bij voorkeur in overleg samen met de buurt gekozen, zodat er draagvlak is voor het gebruik en dat de inwoners zich hierover verantwoordelijk voelen omtrent het eventuele beheer.
- Er is vanuit de dorpen behoefte aan nieuwe woonvormen, voornamelijk flexibele woningen en woningen voor ouderen en starters.
- Inwoners willen bij voorkeur individueel hun woningen in de kernen verduurzamen. De (financiële of praktische) ondersteuning hierbij kan wel gefaciliteerd worden vanuit de gemeente. De deelnemers willen in elk geval voorkomen dat er geen keuzevrijheid is, waardoor individuele verduurzaming op het eerste oog aantrekkelijker is

Toerisme, recreatie en ondernemen in de kernen

- De deelnemers hebben aangegeven dat het optimaliseren en de kwaliteit verhogen van de huidige recreatiemogelijkheden de beste keuze is. Zorgen dat de basis op orde is om hiermee het vestigingsklimaat aantrekkelijk te maken en vanuit daar verder kijken in de toekomst.
- Er moet volgens de inwoners ook gekeken worden naar een optimale bereikbaarheid per fiets en voetganger. Tevens moeten recreatieve plekken ook per auto goed bereikbaar zijn en geen opstoppingen of parkeerproblemen in de dorpskernen veroorzaken .
- De groene long moet goed worden ingezet, benut en eventueel uitgebreid worden. Dit is een kans voor de gehele gemeente om te laten zien wat voor een exclusief stuk groen er aanwezig is.
- De overnachtingsmogelijkheden in de gemeente zijn beperkt en moeten worden uitgebreid in alle kernen van Drimmelen. Dit betekent meer mogelijkheden voor toeristen en daarmee wordt meer belasting geïnd. Op deze manier hoeft de gemeentebelasting niet omhoog, maar biedt dit wel meer inkomsten om recreatie in de gemeente meer op de kaart te zetten.
- De aanwezige inwoners willen dat VVV-activiteiten worden verruimd met de samenhang van cultuurhistorische waarden, dit is de kracht van de gemeente en laat hiermee ook een stukje historie zien.
- Deelnemers geven aan dat er meer recreatiemogelijkheden geboden moeten worden voor jonge gezinnen en de jeugd.
- Voor de watersport liggen er hele grote kansen, het water is één van de krachten van de gemeente en wordt op dit moment nog onvoldoende benut volgens de inwoners.

Te droog, te warm en te nat (klimaatverandering)

- Iedere deelnemende inwoner geeft aan actief het gedrag te willen aanpassen om beter om te gaan met het veranderende klimaat.
- Er zijn verschillende oplossingen aangedragen als het gaat om klimaatadaptatie: half verharding, minder bestrating, meer groen en dakgoten ontkoppelen zodat regenwater niet direct in het riool terecht komt.
- Volgens de deelnemers moeten we goed onderzoeken wat het nut is van verschillende soorten groen als dit ergens wordt aangelegd. Bij voorkeur moet er in de gemeente groen worden toegevoegd dat multifunctioneel is, bijvoorbeeld waterberging en vermindering van hittestress. Ook kan groen positief bijdragen aan de biodiversiteit in de dorpskernen. Overwegend in en rond de dorpskernen wordt momenteel de eikenprocessierups bestreden, wat het dorp zo snel mogelijk biologisch/natuurlijk wil aanpakken. Dit kan alleen als er voldoende biodiversiteit is om natuurlijke vijanden van de rups bij de eiken te krijgen en te houden.
- De fietsverbinding moeten volgens de inwoners kwalitatief verbeterd worden tussen de kernen, voornamelijk ter hoogte van Lage Zwaluwe station. Dit is in de omgeving het enige station dus deze moet goed bereikbaar moet zijn per fiets.
- Inwoners zijn van mening dat op scholen het goede voorbeeld gegeven moet worden, zij zijn tenslotte de toekomst. ‘Tupperware bijeenkomsten’ organiseren om dit thema spelenderwijs aan de orde te brengen.
- Binnen de gemeente moeten we niet de focus leggen op één soort energiebron. Deelnemers geven aan dat we moeten zoeken naar combinaties van energiebronnen.
- De kernen hebben meer wateroverlast dan het buitengebied. Oplossingen die aangedragen zijn: ontkoppelen, groene daken, meer infiltreren. De meeste deelnemers zijn bereid hierin bij te dragen, zoals: zelf de dakgoot ontkoppelen en de infiltratie in eigen grond regelen.

- De overige buffering van water kan volgens de inwoners door als gemeente meer groen, bomen en vijvers aan te leggen en eventueel te denken aan dubbele rioleringen. Echter zijn de deelnemers zich wel bewust dat hierdoor het probleem verplaatst wordt naar het buitengebied
- Woonwijken moeten dus groener gemaakt worden en de deelnemers vinden dat dit vanaf nu altijd het uitgangspunt en redenering moet zijn bij inrichting of reconstructie. Dit komt nu namelijk vaak als laatste, indien er plek is naast o.a. woningen, wegen en parkeerplaatsen.

Mijn buurt

- Een groot deel van de deelnemers geeft aan zichzelf gelukkig te prijzen om in zo'n mooie omgeving te mogen wonen. De omgeving wordt voornamelijk gezien als 'geluk'.
- Volgens de inwoners is er in alle kernen sprake van eenzaamheid, niet alleen onder ouderen maar juist ook jonge inwoners hebben hier last van. Dit moet breed aangepakt worden. Om de sociale betrokkenheid te vergroten zien de deelnemers een grote kans in het verbinden van jongeren en ouderen.
- De inwoners geven aan dat het moeilijk is om vrijwilligers in de gemeente te boeien. Hier wordt nog niet voldoende in geïnvesteerd door de gemeente.
- Er moet een verbeterslag komen in de digitalisering en digitale mogelijkheden van de gemeente. Denk bijvoorbeeld aan de website van de gemeente. De website zou meer een actuele informatieplatform moeten zijn waar iedere inwoner baat bij heeft. Daarbij moeten we niet vergeten dat niet iedereen toegang heeft tot een computer of internet. Zij moeten hierin ook niet benadeeld worden en toegang hebben tot alle informatie op een andere manier (inclusieve samenleving).
- De leefbaarheid in de gemeente kan vergroot worden door meer verschillende doelgroepen aan te trekken met verschillende woonvormen.
- Deelnemers geven aan dat je weet als je er gaat wonen, of er wel of niet voldoende voorzieningen zijn. Maar er moet wel alert gebleven worden dat er niet te veel verdwijnt, voornamelijk de dagwinkels en ontmoetingsplekken.
- De veiligheid in de gemeente is groot, echter kan dit nog verbeteren om op sommige onoverzichtelijke plekken het groen goed te onderhouden om de verkeersveiligheid te verbeteren.
- Inwoners zijn zelf ook actief om te zorgen voor veilige wijken, er is grote sociale controle via bijvoorbeeld buurtapps, met ondersteuning van de politie.
- Naast alle bovengenoemde punten kwam er in verschillende thema's en rondes naar voren dat er een vorm van maatwerk mist in de beslissingen van de gemeente. Zij hopen op een flexibelere aanpak, waarin de omgevingsvisie goede hoop geeft.

Bijlage 3: Gebruikte afkortingen

BENG	Bijna Energieneutrale Gebouwen
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
GDI	Gemeentelijke Duurzaamheidsindex
EPC	Energieprestatiecoëfficiënt
MVI	Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
RES	Regionale Energiestrategie
RSW	Regionale Structuur Warmte
STED	Stichting Energietransitie Drimmelen
TEC	Traais Energie Collectief
TVW	Transitievisie Warmte
OV	Openbaar vervoer
ZLTO	Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie